

بررسی مناسب‌سازی فضاهای عمومی شهر کوهدشت جهت استفاده جانبازان و معلولان و ارائه راهکارهای بهینه‌سازی

مریم بیرانوندزاده^{۱*}، نوبخت سبحانی^۲، محمدرضا منصوری^۳ هدایت اله درویشی^۴

آدرس پست الکترونیک نویسنده اول (beyranvand28@gmail.com)

آدرس پست الکترونیک نویسنده دوم (sobhani1365@gmail.com)

آدرس پست الکترونیک نویسنده سوم (mohamad.mans50@gmail.com)

آدرس پست الکترونیک نویسنده چهارم (hada_4@yahoo.com)

چکیده

رشد و توسعه جوامع، ایجاد بسترهای فضایی کالبدی مناسب جهت استفاده همه اقشار جامعه از خدمات و امکانات عمومی به منظور تحرک و جابجایی بهتر انسان و دسترسی آسانتر در سطح شهر است. ناتوانان جسمی، معلولان و جانبازان، بخشی از افراد جامعه اند که همچون سایرین، نیازمند دسترسی و استفاده از امکانات و خدمات عمومی هستند. اما، وجود برخی موانع به خصوص در نحوه طراحی، معماری و شهرسازی، بسیاری از فضاهای شهری، به ویژه معابر عمومی، پارکها و فضاهای سبز را فاقد شرایط لازم برای برآورده ساختن نیازهای دسترسی افراد معلول نموده است پژوهش حاضر با بررسی مناسب سازی فضاهای عمومی شهر کوهدشت جهت استفاده جانبازان و ارائه راهکارهای بهینه سازی تدوین شده است روش به کار گرفته توصیفی-تحلیلی مبتنی بر منابع اسنادی-پیمایشی است. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه در قالب مدل تاپسیس بوده است. نتایج حاصل از روش تاپسیس نشان می دهد که در برخی فضاهای مورد مطالعه در شهر کوهدشت، با توجه به مولفه های مناسب سازی که بیان شد، برخی مولفه های مناسب سازی رعایت شده است و در این مدل به نوعی ارزیابی تطبیقی بین فضاهای مورد مطالعه به لحاظ مناسب سازی جهت استفاده جانبازان و معلولان صورت گرفته است. به لحاظ شاخص مناسب سازی آموزش و پرورش کوهدشت در رتبه ۱، شرکت برق در رتبه ۲ و دانشگاه آزاد-ملی در رتبه سوم قرار دارند و جایگاهی مطلوبتری نسبت به سایر فضاهای عمومی دارند و در همین راستا نتایج حاصل از مدل ویکور نشان می دهد که آموزش و پرورش در جایگاه نخست در بین فضاهای مورد مطالعه قرار دارد و شاخص دانشگاه آزاد-ملی در رتبه دوم و در نهایت اینکه شهرداری کوهدشت در جایگاه سوم قرار دارد

کلمات کلیدی: مناسب سازی، فضاهای عمومی شهری، جانبازان و معلولان، کوهدشت.

۱ - نویسنده مسئول: دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری و پژوهشگر جهاد دانشگاهی واحد لرستان، ۰۹۱۶۳۶۹۴۱۱۲

۲- دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه علوم و تحقیقات

۳- کارشناس ارشد شهرسازی

۴- ... دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه

از پیدایش تمدن شهری و توجه انسان به ساختار مجموعه های زیستی تا کنون که قرن بیست و یکم قرن الکترونیک و فضاها و سکونت گاه های مجازی است، سبک ها و شیوه های بسیاری برای ساخت و اجرای ساختمان ها تجربه شده و مورد استفاده قرار گرفته است. هر کدام از این شیوه های بنا به مسائل سازه ای تحولات اجتماعی، پیشرفت های علمی در زمینه مصالح و تکنولوژی ساخت، جای خود را به شیوه های جدیدتری داده اند اما تعدادی پارامترها به صورت ثابت در تمامی این شیوه ها حضور داشته است که می توان گفت محور اصلی ساخت و سازها نیز حول پارامترها در نوسان است. شاید انسان اصلی ترین پارامتری است که معماری را تحت تاثیر قرار می دهد و حضور او در فضای معماری مهم ترین دغدغه طراحان فضا می باشد، با بالا رفتن سطح دانش اجتماعی و بهداشتی و درمانی توجه به افراد دارای معلولیت در جامعه نیز بیشتر شده است (کاری، ۱۳۸۸: ۱).

در کشورهای مختلف دنیا از دهه هفتاد میلادی به بعد مناسب سازی اماکن عمومی و انطباق آن با نیازهای افراد دارای معلولیت، خصوصاً معلولین جسمی- حرکتی در دستور کار قرار گرفت و تجارب کسب شده در این مورد سبب گردیده است تا پرداختن به این مسئله به گونه ای بین المللی نیز مطرح و در دستور کار سازمان ملل متحد قرار گیرد، به طوری که در قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل متحد درباره حقوق افراد دارای معلولیت در مورخ ۹ دسامبر ۱۹۷۵ چنین آمده است:

«معلولین حق دارند از امکاناتی برخوردار باشند که بتوانند به طور مستقل در جامعه حضور و زندگی کنند» و یا از طرف مجمع عمومی سازمان ملل متحد سال ۱۹۸۱، به عنوان سال جهانی برای معلولین اعلام شد و در خصوص موضوع مشارکت و برابری کامل حقوق معلولین تصمیم گرفته شد (برجیان و جغتایی، ۱۳۸۵: ۱).

در کشورهای در حال توسعه، تدارک خدمات برای افراد معلول و ناتوان هنوز هم تا حد زیادی تابع دولت و جامعه مدنی می باشد. رویکرد حقوق بشر به معلولین و ناتوانان، مانند هر شهروند عادی است که حق دارد از فرصت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه بهره مند گردد. این فرآیند، به آرامی و آهستگی از سوی برخی از جوامع در حال توسعه پذیرفته شده است، اگر چه این مهم نسبت به کشورهای توسعه یافته بسیار کمتر صورت پذیرفته است. برخی از کشورهای در حال توسعه بویژه در آمریکای لاتین و آسیا روش هایی را در ارتباط با این رویکرد، یعنی پذیرفتن معلولین و ناتوانان در جامعه مدنی و مناسب سازی فضاهای شهری و سیستم حمل و نقل شهری را در پیش گرفته اند. برخی از این موارد مهم در نخستین گام مربوط به بهبود تحرک و دسترسی معلولین و ناتوانان به فضاهای شهری می باشد (نوربخش، ۱۳۸۸: ۳) ایران شرایط نامناسب تری دارد، برخلاف اعتقادات مذهبی ما چندان تلاش فراگیر و همه جانبه ای برای این جنبه از حقوق معلولان صورت نگرفته است، مهم ترین اقدامات صورت گرفته در ایران به شرح جدول زیر می باشد،

جدول ۱: عنوان فعالیت های صورت گرفته در راستای مناسب سازی فضاها جهت استفاده معلولان و جانبازان

برای اولین بار در سال ۱۳۱۲ قانونی در کشور تصویب شد و وزارت فرهنگ را ملزم می کرد که در راستای تحقق قانون تعلیمات اجباری، باید زمینه تحصیل افرادی که نقص خلقت دارند و کودکانی که هوش و استعداد آنها کم است، فراهم شود
سال ۱۳۳۸ ایران توصیه نامه سی و هشتمین اجلاس دفتر بین المللی کار را مبنی بر پذیرش توان بخشی حرف های، پذیرفت و در سال ۱۳۴۲ بود که کارگاه دست و پاسازی برای معلولان و افراد نقص عضو ساخته شد.
تأسیس شورای عالی رفاه اجتماعی در سال ۱۳۴۶
تأسیس وزارت بهداری و بهزیستی در سال ۱۳۵۵
تشکیل سازمان بهزیستی در سال ۱۳۵۹ جهش های عمده ای در رسیدگی به حقوق معلولان در کشور آغاز شد
در سال ۶۲ با ارائه تسهیلات، ۱۷۰ آژانس شهر تهران جابه جایی معلولان و جانبازان را با ۵۰ درصد تخفیف برعهده گرفتند.
مناسب سازی محیط و معابر نیز در خرداد ماه سال ۶۸ در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به پیشنهاد وزارت مسکن و شهرسازی مطرح شد.
بند ج ماده ۱۹۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب سال ۱۳۷۹ بر مناسب سازی محیط و ساختن آنها و تسهیل رفت و آمد معلولان تاکید می کرد.

در اردیبهشت ماه ۱۳۸۳ توسط نمایندگان مجلس شورای اسلامی تصویب شد و ابلاغ آن توسط ریاست جمهوری در ۱۷ خرداد ۱۳۸۳ انجام گردید. با ابلاغ این قانون، حدود ۱۰ سال است که کشور ما هم به جمع حدود ۵۰ کشوری پیوسته که دارای قانونی برای امور معلولان خود هستند.

در استان لرستان بیش از ۲۰۰ هزار نفر (جانبازان، معلولان و سالمندان) به نوعی دچار محدودیت و نقص عضو هستند که به علت عدم رعایت اصول مناسب سازی در بسیاری از اماکن و فضاها حضور شایسته و فعالی در جامعه ندارند و هر ساله نیز به تعداد این گروه از افراد افزوده می شود که در صورت فقدان برنامه ریزی لازم و اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب عملاً بر مشکلات استان افزوده می شود به طوری که به یک بحران جدی و اثر گذار در تمامی ابعاد توسعه تبدیل می شود (سراج، ۱۳۸۹: ۹). در راستای موارد مذکور پژوهش حاضر با هدف بررسی جایگاه مناسب سازی فضاهای عمومی شهری (با تاکید بر ادارات شهر کوههدشت) تدوین شده است.

پیشینه تحقیق

در زمینه مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان و جانبازان پژوهش های صورت گرفته است که به صورت مستقیم و غیره مستقیم به آن اشاره شده است:

صفرزاده (۱۳۹۲) در مقاله تحت عنوان «میزان انطباق معابر شهری با نیاز جامعه معلولین و جانبازان» در شهر شیروان به این نتیجه رسیدند که مناسب سازی محیط برای معلولان و جانبازان باید در کلیه نقاط شهر مورد مطالعه لحاظ گردد و به یک یا دو خیابان اصلی شهر منتهی نگردد. تفاوتی و همکاری (۱۳۸۹)، در مقاله‌ی به بررسی و ارزیابی وضعیت پارکهای شهر اصفهان بر اساس معیارها و ضوابط موجود در دسترسی معلولان و جانبازان پرداختند و نتایج آنها نشان می دهد که از مجموع پارکهای مورد مطالعه وضعیت ۲٫۸ درصد مناسب، ۳۰٫۵ درصد تا حدی مناسب و ۶۶٫۷ درصد از وضعیت نامناسب برخوردار بوده‌اند. بهمن پور و سلاجقه (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی کمی و کیفی فضاهای شهری در تهران از دیدگاه کاربری برای معلولان در پارک لاله پرداختند و نتایج آنها منعکس کننده این مطلب است که پارک لاله از لحاظ دارا بودن شرایط لازم برای استفاده معلولان در وضعیت متوسطی بر سر می برد. به طوری که تنها ۳۰ درصد از معیارهای انتخابی در پارک رعایت شده‌اند. عمده مشکلات موجود در پارک از نظر آنها در زمینه تسهیلات و خدمات موجود مانند سرویس های بهداشتی، تلفن عمومی، مسیرهای اتصال و آخورها از طراحی و کاربری مناسبی برخوردار نمی باشند، می باشد. از طرفی نیز به نکاتی مثبتی از جمله شیب مناسب در اکثر قسمت های پارک و همچنین رعایت ارگونومی در طراحی مبلمان شهری و نصب جدول در حاشیه محورها اشاره کرده‌اند. بزى و همکارانش (۱۳۸۹) در پژوهشی به ارزیابی ترافیک شهری و نیازهای معلولان و جانبازان با استفاده از مدل تصمیم گیری تاپسیس در شهر شیراز پرداخته اند و نتایج آنها نشان می دهد که در مرکز شهر شیراز نامناسب بودن وسایل حمل و نقل عمومی و عدم دسترسی به آنها با ۲۳٫۴ درصد به عنوان مهمترین مشکل در بحث ترافیک از نظر معلولان و جانبازان بر شمرده شده و پس از آن، نامناسب بودن پیاده روها، وجود چاله و ناهموار بودن سطح پیاده رو با ۲۱٫۳ درصد به عنوان مشکل بعدی عنوان گردیده شده است. رفیعیان و سیفایی (۱۳۸۴) در مقاله خود تحت عنوان فضاهای عمومی شهری؛ بازنگری و ارزیابی کیفی به این نتیجه رسیده اند عوامل اصلی که در ارزیابی کیفیت فضاهای عمومی شهری از نظر شهروندان "بویژه معلولان" مؤثرند به این ترتیب می باشند: ۱- نظافت و پاکیزگی ۲- دسترسی به فضاهای شهری ۳- جذابیت ۴- راحتی ۵- جامعیت ۶- سرزندگی و پویایی ۷- عملکرد ۸- تمایز ۹- ایمنی و امنیت ۱۰- نیرومندی و سلامتی. در بین این موارد دسترسی به فضاهای شهری، جامعیت یا در اجتماع بودن، سرزندگی و پویایی و ایمنی فضاهای شهری برای معلولان فوق العاده مهم می باشند.

روش تحقیق

با توجه به رویکرد پژوهش حاضر، نوع تحقیق «کاربردی- توسعه‌ای» و روش بکار گرفته شده «توصیفی - تحلیلی» می‌باشد. داده های مورد نیاز با استفاده از روش اسنادی و پیمایشی جمع آوری شده است. سپس با بهره‌گیری از تکنیک تاپسیس و ویکور اقدام به وزن دهی فضاهای عمومی مورد مطالعه برای جانبازان و معلولان در شهر مورد مطالعه اقدام گردید و در نهایت برای استفاده بهینه از فضاهای عمومی برای این اقشار از جامعه راهکارهای ارائه گردیده است. در جدول ۲، آمار جانبازان شهرستان کوههدشت به تفکیک درصد مجروحیت آورده شده است.

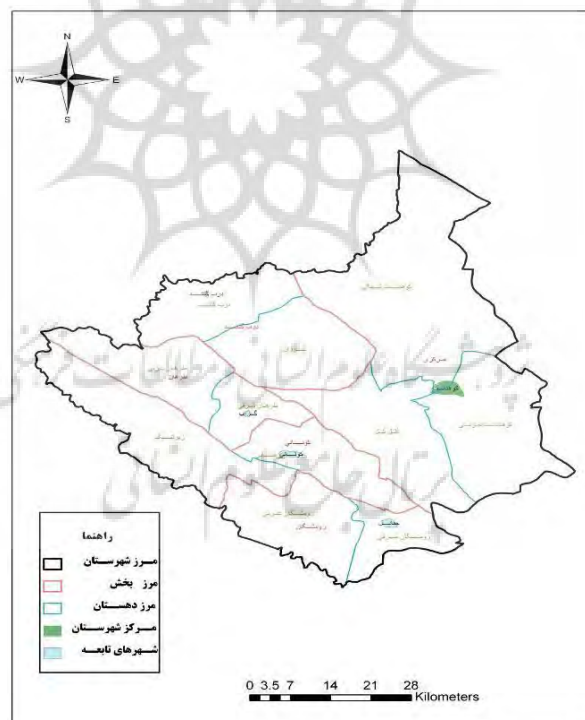
جدول ۲: آمار جانبازان شهرستان کوهدشت

جمع کل ایثارگران	آزادگان	جانبازان					شهرستان
		کل جانبازان	۷۰ درصد	۵۰ تا ۶۹ درصد	۲۵ تا ۴۹ درصد	۲۴ درصد	
۱۹۲۲	۵۱	۱۰۴۱۲	۱۱	۴۳	۴۹۵	۸۶۳	کوهدشت

مأخذ: اداره کل بنیاد شهید و امور ایثارگران استان لرستان، ۱۳۹۳

معرفی اجمالی شهر کوهدشت

شهر کوهدشت بین ۴۷ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و ۳۳ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا در غرب استان لرستان قرار دارد. از نظر سیاسی مرکز شهرستان کوهدشت می باشد. ارتفاع متوسط از سطح دریا ۱۱۹۵ متر و بر اساس تقسیمات اقلیمی ایران در آب و هوای مدیترانه ای قرار گرفته است.

نقشه ۱: موقعیت مکانی شهر کوهدشت

شهر کوهدشت در سلسله مراتب شهری استان لرستان مرتبه چهارم را دارد و از لحاظ حجم جمعیت بعد از شهرهای خرم آباد، بروجرد و دورود قرار می گیرد، رشد سالیانه جمعیت در این شهر به قدری فراوان و شتابان است که می توان گفت با رشد جمعیت انفجار گونه ای رو در رو است. حجم جمعیت این شهر در طول چهل سال اخیر ۱۴ برابر شده است. در نخستین سرشماری عمومی (سال ۱۳۳۵) جمعیت تعداد ساکنین این شهر ۵۱۵۱ نفر بود که به صورت یک قصبه (روستا-شهر) تابع شهرستان خرم آباد بود. در سال ۱۳۴۵ حجم جمعیت این شهر ۶۸۸۷ نفر گزارش شده است که نمایشگر رشد سالیانه به میزان ۲,۹ درصد در فاصله سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۵ می باشد. از این دوره به بعد همراه

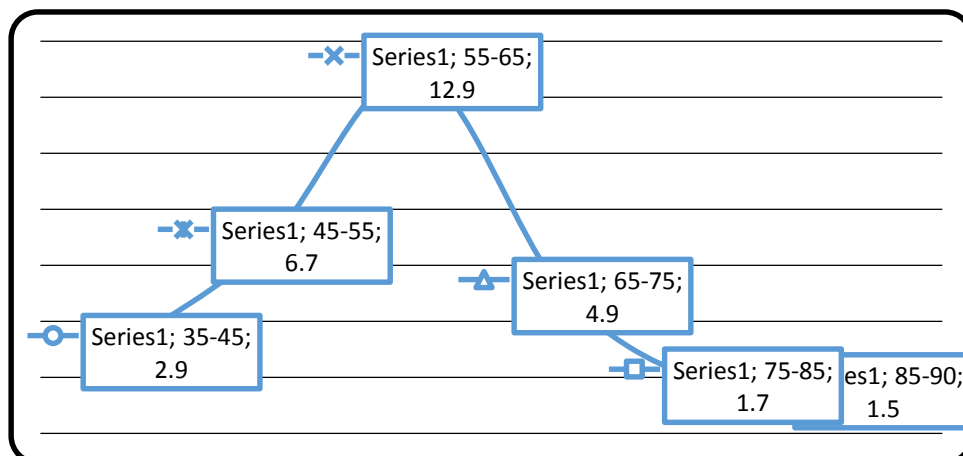
آغاز اصلاحات ارضی رشد شتابان جمعیت در شهر کوهدشت آغاز می شود، به طوری که تعداد جمعیت این شهر در سرشماری عمومی ۱۳۵۵ معادل ۱۳۲۴۱ نفر گزارش شده است که معادل ۲ برابر جمعیت این شهر در سرشماری قبلی (۱۳۴۵) است. به این ترتیب طی دهه سالهای ۱۳۴۵-۱۳۵۵ رشد سالیانه جمعیت شهر کوهدشت به ۶٫۵۴ درصد می رسد که تقریباً بیش از دو برابر رشد جمعیت شهر در دهه قبل از آن است.

با آغاز انقلاب اسلامی و مهاجرت فراوان روستائیان به شهرها، حجم جمعیت شهر کوهدشت بیش از سه برابر افزایش یافته و در سرشماری عمومی سال ۱۳۶۵ به ۴۴۶۵۳ نفر بالغ می گردد که نشانگر رشد سالیانه به میزان ۱۲٫۱۶ درصد طی دوره سالهای ۱۳۶۵-۱۳۵۵ است. طی همین سالها متوسط رشد سالیانه در جامعه شهری لرستان ۷٫۵ درصد بیشتر نبوده است. این پدیده که در واقع رشد شتابان و انفجار جمعیتی است در تعداد بسیار قلیلی از شهرهای کشور مشاهده شده است، محرومیت روستاها و گرایش روستائیان و به ویژه ایلات و عشایر برای سکونت در شهر باعث مهاجرت فراوان آنان به کوهدشت طی سال های مذکور بوده است. نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۷۵ نیز نشان می دهد که اگر چه از شتاب رشد جمعیت در شهر کوهدشت کاسته شده است، در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهر کوهدشت به ۸۵۹۹۷ نفر رسیده است، بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ جمعیت شهر کوهدشت به ۹۲۹۲۷ نفر رسیده است.

جدول ۳: روند تحولات جمعیتی شهر کوهدشت

سال	جمعیت	خانوار	بعد خانوار
۱۳۳۵	۵۱۵۱	۹۷۶	۵٫۲
۱۳۴۵	۶۸۸۷	۱۲۹۸	۵٫۳
۱۳۵۵	۱۳۲۴۱	۲۴۷۷	۵٫۳
۱۳۶۵	۴۴۶۵۳	۷۸۶۴	۵٫۶
۱۳۷۵	۷۲۱۰۵	۱۱۹۱۷	۶
۱۳۸۵	۸۵۹۹۷	۴۲۹۶۶	۲
۱۳۹۰	۹۲۹۲۷	۴۶۴۲۹	۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار ۱: نرخ رشد تحولات جمعیتی شهر کوهدشت

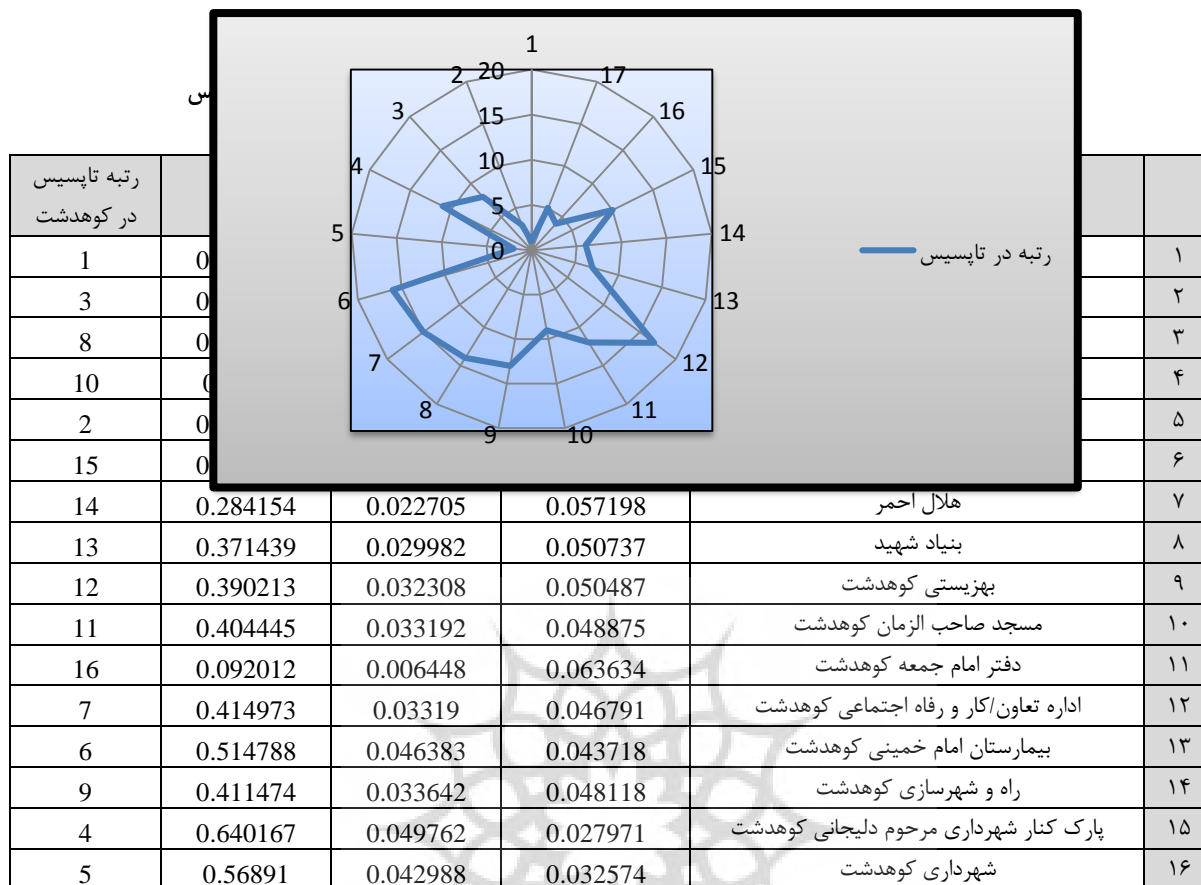
بافت شهر کوهدشت

هسته اولیه شهر کوهدشت در نزدیکی میدان امام خمینی شکل گرفته است، وجود مسیله‌ای که از داخل شهر عبور می‌نماید این شکل‌گیری را باعث شده است و بافت کالبدی شهر همیشه تحت تأثیر مالکیت‌های اراضی آن بوده است و هر کجا مالکین خواسته‌اند شهر به همان طرف رشد نموده است. شهر به صورت شعاعی رشد نموده است بافت داخل شبکه شطرنجی نامنظم می‌باشد. شهر کوهدشت چشم‌اندازی از عناصر متنوع را می‌نمایاند که به صورت یک سری ساختمان از انواع مختلف در بین گستره‌ای از فضای سبز و باز تشکیل شده‌اند این فضاها با عنوان کلی مصنوع و غیر مصنوع از هم متمایز شده‌اند که در درون خود واجد تیپ‌های فراوان تری هستند که شکل فضایی شهر کوهدشت را ملموس‌تر می‌نمایند، فضاهای باز و سبز را با ویژگی خاص مرتبط با آنها نمی‌توان از درون به تیپ‌های جزئی تری از نظر نوع عناصر داخل آنها تفکیک نمود و فقط شاید این امکان باشد که این فضاها را بر حسب الگو و عملکرد تحلیل کلی نمود، ولی عناصر مصنوع واجد انواعی هستند که می‌توان آن‌ها را برآیندی از عینیت فرم و عملکرد تفکیک نمود، عناصر مسکونی، تجاری، کارگاه‌ها، مراکز اداری، عناصر فرهنگی و مذهبی، تأسیسات و تجهیزات شهری، مراکز آموزشی و... از جمله تیپ‌های قابل تفکیک در کل کالبد شهر کوهدشت می‌باشد.

به دلیل وابستگی شهر به موجودیت‌های طبیعی محیط، عوامل تشکیل‌دهنده این تیپ از مجموع عوامل تشکیل‌دهنده فرم شهر تا درون عرصه‌های خصوصی محیط‌های مصنوع رسوخ کرده و یا چون هاله‌ای تیپ‌های جزئی‌تر مصنوع را در بر گرفته‌اند (طرح توسعه، عمران و حوزه نفوذ شهر کوهدشت، ۱۳۷۷: ۱۳۶).

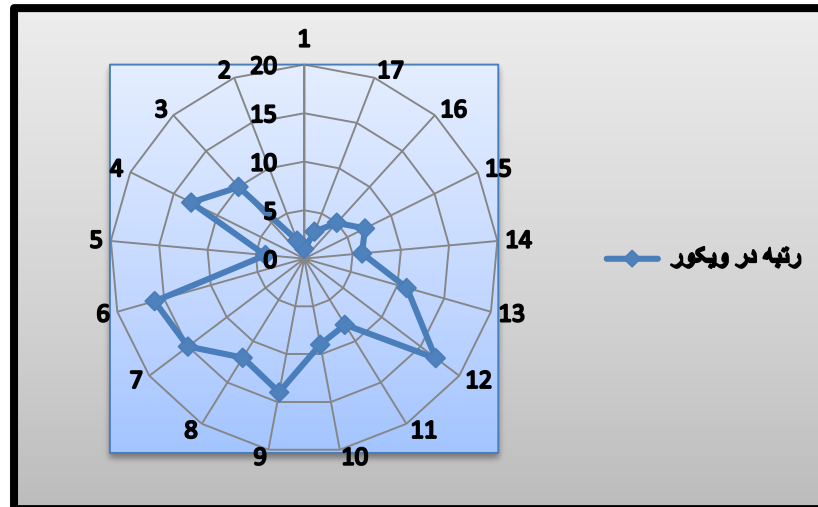

بررسی مولفه‌های مناسب‌سازی در فضاهای شهری کوهدشت بر اساس روش تاپسیس و ویکور

شکل ۱: بررسی مولفه مناسب سازی در فضاهای عمومی شهر کوهدشت بر اساس روش تاپسیس، منبع یافته های تحقیق

نتایج حاصل از جدول شماره ۴ نشان می دهد که در برخی فضاهای مورد مطالعه در شهر کوهدشت، با توجه به مولفه های مناسب سازی بیان شد، برخی مولفه های مناسب سازی رعایت شده است و در مدل تاپسیس به نوعی به ارزیابی تطبیقی بین فضاهای مورد مطالعه به لحاظ مناسب سازی جهت استفاده جانبازان و معلولان صورت گرفته است. به لحاظ شاخص مناسب سازی آموزش و پرورش کوهدشت رتبه ۱ را داراست، شرکت برق در وضعیت مناسب تری نسبت به دیگر فضاهای مورد مطالعه برخوردار است، دانشگاه آزاد-ملی کوهدشت، پارک کنار شهرداری مرحوم دلجانی کوهدشت، شهرداری کوهدشت، بیمارستان امام خمینی کوهدشت، نیز به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی از وضعیت مناسبی برخوردار است، فضاهایی نظیر؛ پارک مسافر بروجرد، بانک تجارت میدان بهشتی بروجرد، میراث فرهنگی بروجرد و ... از وضعیت خوبی به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی برخوردار نمی باشند.

شکل ۲: بررسی مولفه مناسب سازی در فضاهای عمومی شهر کوهدشت براساس روش ویکور

نتایج حاصل از جدول شماره ۵، منعکس کننده این مطلب است که در برخی از فضاهای مورد مطالعه در شهر کوهدشت، بعضی از مولفه های مناسب سازی رعایت شده است و در مدل ویکور نیز به نوعی ارزیابی تطبیقی بین فضاهای مورد مطالعه به لحاظ مناسب سازی جهت استفاده جانبازان و معلولان صورت گرفته است. به لحاظ شاخص مناسب سازی آموزش و پرورش کوهدشت رتبه ۱ را داراست و توانسته جایگاهی مطلوبتری نسبت به سایر مولفه های مورد بررسی داشته باشد و جایگاه نخست قرار بگیرد، دانشگاه آزاد-ملی کوهدشت بعد از اداره آموزش و پرورش کوهدشت در وضعیت مناسب تری نسبت به دیگر فضاهای مورد مطالعه برخوردار است و رتبه دوم را نیز به خود تخصیص داده است، شرکت برق کوهدشت نیز به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی از وضعیت مناسبی برخوردار است و در نهایت اینکه بعضی مولفه های مناسب سازی نظیر هلال احمر، کمیته امداد، دانشگاه پیام نور و دیگر فضاهای مورد مطالعه از وضعیت خوبی به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی برخوردار نمی باشد و در وضعیت نامساعدتری قرار دارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه گیری

معلولیت به مثابه پدیده ای زیستی و اجتماعی، واقعیتی است که تمام جوامع، صرف نظر از میزان توسعه یافتگی، اعم از کشورهای صنعتی و غیر صنعتی با آن مواجه هستند. طراحی، معماری، شهرسازی و بسیاری از فضاهای شهری، به ویژه معابر عمومی، پارکها و فضاهای سبز باید طوری باشند که افراد معلول به راحتی بتوانند به این فضاها دسترسی داشته باشند و به نیازهای آنها پاسخ داده شود بطوریکه تمامی اعضای جامعه بتوانند، آزادانه و بدون احساس خطر، در محیط پیرامو خود (ساختمانها، معابر و اماکن عمومی) تردد کنند و از کلیه حقوق اجتماعی خود نیز برخوردار باشند. بنابراین دستیابی آنها به استقلال نسبی و امکان مشارکت بیشتر در فعالیتهای اجتماعی زمانی محقق می شود که معابر و اماکن عمومی و... طوری مناسب سازی شوند که آنها بتوانند به راحتی از این امکانات استفاده کنند و در غیر اینصورت حقوق آنها تامین نخواهد شد. پژوهش مورد مطالعه در شهر کوهدشت با استفاده از مدل تاپسیس نشان می دهد که شاخص مناسب سازی آموزش و پرورش کوهدشت در رتبه اول، شرکت برق در جایگاه دوم و دانشگاه آزاد-ملی کوهدشت، پارک کنار شهرداری مرحوم دلیجانی کوهدشت، شهرداری کوهدشت، بیمارستان امام خمینی کوهدشت، نیز به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی از وضعیت مناسبی برخوردار است و در نهایت اینکه فضاهایی مانند پارک مسافر بروجرد، بانک تجارت میدان بهشتی بروجرد، میراث فرهنگی بروجرد و... از وضعیت خوبی به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی برخوردار نمی باشند. همچنین یافته های حال از مدل ویکور حاکی از آن است که شاخص مناسب سازی آموزش و پرورش، دانشگاه آزاد-ملی کوهدشت و شهرداری کوهدشت که هر یک از آنها به ترتیب رتبه یک را تا رتبه سه به خود اختصاص داده اند و توانسته اند جایگاه مطلوبتری نسبت به سایر شاخص ها داشته باشند. بالاخره اینکه بعضی مولفه های مناسب سازی نظیر هلال احمر، کمیته امداد، دانشگاه پیام نور و دیگر فضاهای مورد مطالعه از وضعیت خوبی به لحاظ برخورداری از مولفه های مناسب سازی برخوردار نمی باشد و در وضعیت نامساعدتری قرار دارند. بنابراین در جهت توسعه همه جانبه و مطلوب در کل فضاهای عمومی راهکارهای پیشنهادی این پژوهش به شرح ذیل می باشد:

ایجاد رمپ استاندارد در اماکن عمومی

اجرای قوانین مصوب مربوط به معلولین و جانبازان در خصوص مناسب سازی با مشارکت تمامی تشکلهای

حضور فعال معلولین در نهادهای مرتبط با امر مناسب سازی.

ایجاد تابلوهای راهنما و هشدار دهنده در نقاط مختلف شهر.

ایجاد حساسیت از سوی جامعه جانبازان و معلولین.

منابع

۱. آذر، عادل و علی رجب زاده، (۱۳۸۱)، تصمیم گیری کاربردی (رویکرد M.A.D.M)، چاپ اول، انتشارات نگاه دانش، تهران.
۲. اداره کل بنیاد شهید و امور ایثارگران استان لرستان، ۱۳۹۳.
۳. برجیان، منصور و بهزاد جغتایی (۱۳۸۵)، مناسب سازی در اماکن عمومی و تجاری برای افراد دارای معلولیت، انتشارات فنون معاصر.
۴. بز، خدارحم، اکبر کیانی، محمدصادق افراسیابی راد (۱۳۸۹)، ارزیابی ترافیک شهری و نیازهای معلولان و جانبازان با استفاده از مدل تصمیم گیری تاپسیس (مطالعه موردی: شهر شیراز)، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال اول، شماره سوم، صص ۱۳۰-۱۰۳.
۵. بهمن پور، هومن و بهرنگ سلاجقه (۱۳۸۶)، بررسی کمی و کیفی فضاهای شهری در تهران از دیدگاه کاربری برای معلولان (مطالعه موردی: پارک لاله)، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱، صص ۷-۱۸.
۶. تقوایی، مسعود، گلشن مرادی و اعظم صفراآبادی (۱۳۸۹)، بررسی و ارزیابی وضعیت پارکهای شهر اصفهان بر اساس معیارها و ضوابط موجود برای دسترسی معلولان و جانبازان، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۱، شماره ۲، صص ۴۷-۶۴.
۷. رفیعیان، مجتبی و مهسا سیفایی (۱۳۸۴)، فضاهای عمومی شهری؛ بازنگری و ارزیابی کیفی، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۳، صص ۴۲-۳۵.

۸. رفیعیان، مجتبی و مهسا سیفایی (۱۳۸۴)، فضاهای عمومی شهری؛ بازنگری و ارزیابی کیفی، هنرهای زیبا، شماره ۲۳، صص ۳۵-۴۲.
۹. سراج، مصطفی (۱۳۹۰)، استانداردهای دسترسی، بنیاد شهید استان لرستان.
۱۰. صفدرزاده، زکیه (۱۳۹۲)، میزان انطباق معابر شهری با نیاز جامعه معلولین و جانبازان (مطالعه موردی شهر شیروان)، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری زاگرس، سال پنجم، شماره ۱۵، صص ۳۵-۶۴.
۱۱. -کاری، م (۱۳۸۸)، مناسب سازی محیط شهری برای جانبازان و معلولان، انجمن ندای معلولین ایران.
۱۲. کمانرودی کجوری، موسی (۱۳۸۹)، آسیب شناسی ساختاری مدیریت توسعه شهری تهران با تاکید بر مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۵، صص ۹۹-۱۱۴.
۱۳. مرکز آمار ایران، نتایج عمومی سرشماری نفوس و مسکن

14. <http://www.idp.ir>

